

Voda i njezina uloga kroz povijest: Zbornik radova sa znanstvenog kolokvija *Dies historiae* održanog 10. prosinca 2008. godine u Zagrebu (gl. urednik Filip NOVOSEL), Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Biblioteka *Dies historiae*, Zagreb, 2011., 203 str.

U biblioteci *Dies historiae*, koju izdaje Društvo studenata povijesti »Ivan Lučić- Lucius« pri Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, objavljena je najnovija, četvrta knjiga. Tema ovogodišnje knjige je iz područja ekohistorije i bavi se pitanjem vode te nosi naslov *Voda i njezina uloga kroz povijest*. Na simpoziju održanom u prosincu 2008. godine u Zagrebu izloženo je devet radova, od kojih je u knjizi predstavljeno sedam, obuhvaćajući razdoblje od srednjeg vijeka do suvremenoga doba. Zbornik radova pripremio je za tisak mladi hrvatski povjesničar Filip Novosel.

Zbornik otvara Damir Karbić radom »Voda u srednjem vijeku. Neka razmišljanja i mogućnosti razmišljanja« (9–16) u kojem autor daje kraći pregled mogućih tema i motiva (religijskih, filozofskih, znanstvenih, književnih, likovnih) u kojima se dotiče povijesti vode u srednjem vijeku te važnosti koju je imala u životima, ali i u svijesti srednjovjekovnih ljudi. Pritom najveći dio pozornosti posvećuje pitanjima vezanim uz simboliku vode. Zaključuje kako je analiza ove problematike u hrvatskoj historiografiji na samim počecima. Rad Sabine Florence Fabijanec »Prilog poznavanju uloge vode u svakodnevnom životu srednjovjekovne Hrvatske« (17–47) kroz niz podnaslova prikazuje pet glavnih karakteristika uporabe vode u srednjovjekovnoj svakodnevi. Analizira vodu kao izvor energije, njezinu uporabu u poljoprivredi, ulogu vode u urbanističkom ustroju srednjovjekovnih komuna, vodu u privatnoj sferi stanovnika te vodu u kontekstu poimanja srednjovjekovne

higijene. Autorica u zaključku naglašava da je trenutačno proučavanje vode na području srednjovjekovne Hrvatske prostorno i dokumentacijski neuravnoteženo: dok je obalni dio prilično dobro istražen, izostaju relevantne studije o srednjovjekovnoj Slavoniji.

Slijedi rad autorice Joséphine Rouillard pod nazivom »Trag povijesti: rijeke i doline na području porječja rijeke Seine od 8. do 18. stoljeća« (48–68). Koristeći pisane i arheološke izvore, rad daje pregled širokog razdoblja u kojem su ruralna i urbana središta dolina i porječja rijeke Seine prošla duboke promjene (izmjene krajolika, tokova rijeka i zaposjednutosti zemlje), što se u nekoliko pogleda odrazilo i na ekonomske i društvene strukture. Autorica tako kreće od ranoga srednjeg vijeka, pritom posebno analizirajući ulogu mlinova na rijeci Seini i njihovo širenje kroz čitav srednji vijek, ali daje i uvid u teme poput ribarenja i razvoja ribnjaka te navodnjavanja, isušivanja, kontrole nad poplavama te obalne vegetacije. Zaključuje kako su posljednja stoljeća u povijesti porječja rijeke Seine bila vrlo dinamično i intenzivno razdoblje, čiji je trag još uvijek prisutan i vidljiv i danas.

»Prilozi povijesti okoliša rijeke Drave do sredine 19. stoljeća« zajednički je rad Hrvoja Petrića i Marije Brener (69–112) koji vrlo detaljno analizira ekohistorijsku problematiku odnosa čovjeka i okoliša prikazan kroz niz odabranih odrednica međuodnosa rijeke Drave i ljudi oko te rijeke. Rijeka sadrži ekološke sastavnice te na prostoru izloženu njezinu djelovanju snažno oblikuje prirodne i društvene strukture. Autori se dotiču i analiziraju niz tema vezanih uz rijeku poput okolnih šuma i riječne vegetacije, životinjskog svijeta, kao i vodenica i prometa Dravom. Autori zaključuju kako je utjecaj čovjeka na rijeku Dravu posebno vidljiv od kraja 18. stoljeća s prvim planovima regulacije, a postaje znatniji početkom 19. stoljeća, kada su učinjeni prvi radovi na hidroregulaciji donjeg toka rijeke Drave.

»Pojam vode u hrvatskoj i njemačkoj frazeološkoj baštini« autorice Željke Matulina (113–144) rad je koji se bavi analizom frazema hrvatskoga i njemačkoga jezika koji sadrže leksičku sastavnicu *voda* odn. *Wasser*. Autorica se poslužila teorijom onomaziološkoga polja kako bi utvrdila pripadajuće frazeološke jedinice dvaju jezika. Nakon iscrpne analize autorica zaključuje kako su sve frazeološke jedinice iz oba dijela korpusa, i hrvatskog i njemačkog, idiomatizirane te kako se konceptualna podloga dvaju jezika podudara samo djelomično na površinskoj razini, dok se veće razlike zamjećuju u morfološkoj i sintaktičkoj realizaciji frazeoloških izraza.

Rad autorice Jadranke Grbić Jakopović, naslovljen »Voda u vjerovanjima, običajima i ritualima: analiza primjera iz hrvatske etnografske literature« (145–181), donosi analizu primjera nekih vjerovanja i običaja vezanih uz vodu, kao i pripadajuće ritualne prakse s gledišta hrvatskih etnoloških istraživanja od druge polovine 19. stoljeća do prve polovine 20. stoljeća. Autorica navodi kako se vjerovanje u apotropejsku, lustrativnu, profilaktičku, kurativnu i divinizacijsku snagu vode dosljedno provodi(lo) u praksi te iako su polazne osnove na kojima su zasnivana vjerovanja često bile iracionalne, ističe kako je njihova primjena postala logičan proces koji se s vremenom integrirao u sustav i svjetonazor.

Zbornik završava radom Željka Heimera »Odras vode u hrvatskoj municipalnoj heraldici« (182–203). Analizirajući simboliku vode u suvremenoj hrvatskoj municipalnoj heraldici, autor zaključuje kako, osim neposrednog prikaza vode, vodenih tijela i pojava prikazanih bojom, oblikom, rezom, uzorkom i realnim crtežom, municipalna heraldika prikazuje vodu i posredno kroz ljudske djelatnosti vezane uz vodu, građevine, predmete, vodeni

životinjski i biljni svijet te vodenu mitologiju. Na kraju rada autor je heraldičkom sistematizacijom likova na suvremenom korpusu grbova županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj prikazao na koje je sve načine iskorištena simbolika vode na suvremenim grbovima. Zaključuje kako jedna trećina analiziranog materijala na neki način uključuje simboliku vode.

Nova knjiga biblioteke *Dies historiae* izborom teme iz ekohistorije nastavlja tradiciju odabira slabije zastupljenih tema u hrvatskoj historiografiji. Također, vrlo je zanimljiv i za svaku pohvalu i interdisciplinarni pristup obradi teme uvrštavanjem radova iz jezikoslovlja i etnografije. Kao takva, ova knjiga predstavlja važan doprinos dosadašnjim malobrojnim radovima iz problematike ekohistorije, a ujedno je i dobar primjer i poticaj nekim budućim istraživanjima.

Marina Butorac